

Théâtre de Soleil
(France)

L' Indiate

ou

L' Inde de leurs Rêves

By: Hélèn Cixcus

About The Play

This play tells the history of India from 1937 to 1948: the final stage in the struggle for Independence against the British Empire and in particular the terrible fratricidal war which tore this vast country apart and bloodied the birth of two nations, India and Pakistan.

The characters, the heroes and knights of this story are our contemporaries, notably: Pandit Nehru, Mahatma Gandhi, Mohammed Ali Jinnah, the founder of Pakistan, Maulana Azad, Sardar Patel, Abdul Ghaffar Khan, Mrs. Sarojini Naidu, together with all those

“nameless ones”, Muslims, Hindus and Sikhs, whose bodies, lives and possessions were threatened by Partition.

On August 15, 1947, the Indian nation was born. For thirty proud years the Indian people have fought to bring about this day of their hearts' desire. Thirty years through bondage, prisons, great waves of non-violence.

There comes at last the blessed day, comes freedom, up goes the saffron, white and green flag. But the sky is black and behold,

the day of joy is a day of mourning. Now the smile has dried on the lips and bitterness inflames the eyelids.

For fate has played one of its tragic tricks on India. The day of birth is also a day of wrench and farewell. On August 14, 1947, Pakistan was born. Carved out of the great Indian body, pulled out of the continent's breast by a ruthless operation, this new country surges from India in a torrent of blood. Everything is separated, villages, rivers, families, communities. The Punjab in the west and Bengal in the east are severed alive down the middle. And the Indian soul writhes with sorrow and rage.

Everything had begun with one sole hope that united 400 million Indians of all religions and of all castes and carried them towards the same goal. Then little by little the ark cracks, division strains the immense body, breaks open the joints. An adverse dream arises and opposes union. And the dreamer of this dream of division is a haunted, powerful, inflexible man. A man chiselled out of will power, Mohamed Ali Jinnah. And now here he is gathering a part of the Indian Muslim community around him, here is Jinnah the atheist calling Indian Islam towards a Promised Land.

A second story stands in the path to Independence. The fighters stumble forward. Their own brothers attack them.

And in spite of the desperate efforts of the great Indian leaders (Hindus, Moslems, Sikhs, Christians, atheists...), everything helps the dream come true: the Second World War, the political hazards, the British, all too happy to rely on Jinnah's Muslim League to weaken the Freedom Fighters of the Indian Congress. In the night of the war, Jinnah moves forward at great stride.

Then when at last the world conflict comes to an end, dawns "the hour of the meeting

with Destiny" that Nehru spoke of. Yes, India comes at last to the Indians but in what a state: divided against herself, wounded, gangrened, mad with hatred. And to save her, now they only believe in amputation. Only one man is opposed to the vivisection: Gandhi.

Let us love one another. What head of state can take the liberty of saying that? Well, the Indians didn't stop speaking about love for thirty years and all the way up to the top ranks. Through Gandhi, the gift India gave to the universe was the glorious entry of love into the state commonwealth right in the middle of the twentieth century.

The regions rejected out of India, the alliances of the parties, the upheavals of the population, the promises made, kept, broken, all the events appear with the heart-gripping and familiar faces of our passions. The storms of the heart, the disappointments, the rancours, the repudiations, the reunings, everything is there, but lived out on the magnificent scale of India.

Yes, at that time, which was scarcely yesterday, while the Western World was tattooed by Hitler, they were burning with love in Asia, and a part of humanity was living a sublime epoch on this very earth.

But when these characters with their souls formed from mythical makings encounter reality, what is the outcome? Gandhi's saintliness meeting up political motives? Nehru's idealism with historical contradiction, what is the outcome?

India gave birth to this play. This play is not India, it is only an Indian molecule, a footprint.

Everything that doesn't figure here has become the murmuring and multitudinous soil in which this play has taken root and breath in order to grow afterwards, inch by inch, up to the stage.

Hélène Cixous
(English translation by Donald Waston)

The Story of Théâtre du Soleil

In 1964 Theatre du Soleil was founded by Ariane Mnouchkine and a group of actors and technicians from a university theatre group. From the very beginning the group operated as a cooperative, where members share the work and the profits. Members of the group serve as actors, set artists and even ushers. All decisions are taken by a democratic vote. Most of the plays were directed by Mnouchkine, often with the cooperation of the actors.

The beginning was no bed of roses. The first play they put on, "Les Petits Bourgeois" by Gorki, was received with enthusiastic applause, but the critics hardly took notice of it. Their second play, "Capitaine Fracasse", based on a novel by Theophile Gautier, was also a failure. Finally there was a real breakthrough with "The Kitchen" by Arnold Wesker. The "homeless" company had its rehearsals on circus grounds. The show became an overnight success when the critics saluted the actors and Ariane Mnouchkine - all of Paris rushed to see the play.

After "The Kitchen" the company undertook to tackle a classic - "Midsummer Night's Dream" by Shakespeare. The company's financial situation was pretty grim. They accepted an offer of a place in one of the little towns and there began working on "The Clowns." But with no home and no funding the group lost heart. Then Ariane came up with a new idea - to focus on a subject common to all French people - the French revolution, with a group of entertainers interpreting what they know of the historical events.

Thus the play "1789" was born (subsequently it was filmed). It was a collective creation of the entire company. During rehearsals, they moved to the Cartoucherie, a deserted arms factory on the

outskirts of Paris. They finally had a place of their own.

"1789" was received enthusiastically and following it, the play "1793".

Later Ariane tried a play in the style of Commedia Del Arte - "L'Age D'Or". It is a legend about our times, told to an audience seated in an imaginary theatre 50 years from now - in the Golden Age of the 21st century.

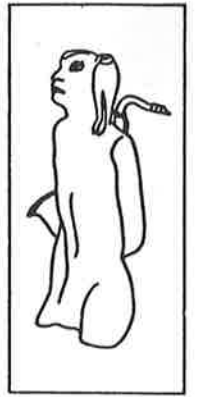
In 1975 the group participated in a film about the life of Moliere, based on the novel by Boulgakov, but with additions that Ariane invented about events and situations from the life of the man who has become a legend. In 1979 Theatre du Soleil staged "Mephisto" based on a novel by Klaus Mann. The play deals with the effect of fascism on artists. It is the story of theatre people and how they behave during political crises.

In 1981 Mnouchkine turns to Shakespeare, with the company starting a series of Shakespearian exercises. The result was three productions: "Richard the Second", "The 12th Night" and "Henry the Fourth".

In 1985 the Soleil produced "L'Histoire Terrible mais de Noradom Sihanouk, roi des Cambodje". Ariane and the playwright, Helen Cixou, traveled to the Cambodian border to visit the refugee camps. The play deals with the 24 years, from 1955 to 1979 - until the day that what was left of the Cambodian Democracy fell into the hands of the Vietnamese.

"L'Indiade - or India of Their Dreams" - opened in September 1987.

90טניבל ישראל, ירושלים 1988
ISRAEL FESTIVAL, JERUSALEM 1988

Théâtre de Soleil
(France)

L' Indiade

ou

L' Inde de leurs Rêves

By: Hélèn Cixcus

תיאטרון השמש
(צרפת)

האינדיאדה

או

הודו של חלומותיהם

מאת הלן סיקסו

המחזה עוסק בדברי ימי הודו משנת 1937 ועד 1948: השלב האחרון במאבק על העצמאות נגד האימפריה הבריטית, ובעיקר מלחמת האחים הנוראה שפילגה את העם העצום הזה והכתימה בדם את לידתן של שתי אומות, הודו ופקיסטן. הדמויות, הגיבורים, האבירים של ההיסטוריה הזו הם בני זמננו, ובעיקר יש לציין ביניהם את: פאנדיט נהרו, מאהטמה גאנדי, מוחמד עלי ג'ינאה, מייסד פקיסטן, מאולאנא אזאד, סארדאר פאטל, עבדול ג'עפאר חאן, גברת סרוגיני נאידו, וכן את כל ה"אלמונים" הצנועים: מוסלמים, הינדים וסיקים, שרכושם, חייהם וגופם נפגעו עקב החלוקה.

המשתתפים

(לפי סדר כניסתם אל הבימה)

מפלגת הקונגרס ומקורביה

פאנדיט ג'אוואהארלאל נהרו – ז'ורז' ביגו
מאולאנא עבול קאלאם אזאד – מוריס דירווייה
סארוג'יני נאידו – מרים אזנוקט
סארדאר ואלאבאבהאי פאטל – סרז' פונסלה
מאהטמה גאנדי – אנדרס פרס אראייא

עבול ג'עפאר חאן, המכונה באדשאה חאן – סימון אבקאריאן

גאני חאן, בנו – אנרי בוניטון
הרמאן קאלנבאך – ברנאר מרטין
קאסטורביי גאנדי, רעיית גאנדי – קלמנטין ילניק
ארונא עסאף עלי – סופי פיולה
סושילא נאייאר – סילביה בליי

מאנו, בת-אחייניתו של גאנדי – קתריין שאוב
מוחמד עלי ג'ינאח – ז'אן פרנסואה דוסין
ליאקוואט עלי חאן – פול גולוב
סיר מוחמד א. איקבאל – אסיל ראיס
פאטימה ג'ינאח, אחות ג'ינאח – קתריין שאוב
דינה ג'ינאח, בתו של ג'ינאח – נירופאמה ניטיאנאנדן
שליח – אסיל ראיס

המחוזות

א.ק. פאצלול חאק, ראש השרים המוסלמי של הממשלה המחוזית של בנגאל, מפלגת האיחוד – מוריס דירווייה
סיר סיקאנדר הייאט חאן, ראש השרים המוסלמי של הממשלה המחוזית של פונג'אב, מפלגת האיחוד – סימון אבקאריאן
טארה סינג, שר סיקי בממשלה המחוזית של פונג'אב – מריו קיאפוצו
שר הקונגרס בממשלה המחוזית של ביהאר – סימון אבקאריאן
שר אחר של הקונגרס בממשלה המחוזית של ביהאר – זינדין סואלם

אנגליה

המרקיז לינליטגו, משנה-למלך בהודו בשנים 1936-1943 – מריו קיאפוצו
סיר ארצ'יבלד וואול, משנה-למלך בהודו, משנת 1943 ועד מרס 1947 – כריסטיאן דיפון
הלורד מאונטבאטון, דוכס בורמה, המשנה-למלך האחרון בהודו, ממרס ועד אוגוסט 1947 – אסיל ראיס
נושא כליו של הלורד מאונטבאטון – מחמוד שאהאלי
דרכים ורחובות הארידאסי, נודת בנגאלית ערירית – באיה באלא

ספר צפון-מערבי

גולאם, פאתני – זינדין סואלם
טוגלאק, פאתני – ז'אן לואי לורנט
משעוד חאן, המורה הפאתני – מחמוד סעיד

ניו-דלהי

האיש בעל הדגל – ברנאר מרטין
גאנגה סינג, נהג סיקי – אנטוניו דיאז
אינדר, מוביל ריקשה מכת המנוחים – מוריסו סלדון
לאלא, מוביל ריקשה בנגאלי – אריק לקונט
אחמד, מוביל ריקשה – פסקל דירווייה
ראחמן, אחיו הבכור, מוביל ריקשה – מחמוד סעיד
אימה, אימם – נירופאמה ניטיאנאנדן
שומר הקבר של סופי הקדוש – זינדין סואלם
נאתוראם גודסה, חבר המאהסאבה (ארגון הינדי קיצוני)

של בומביי – אסיל ראיס
פונג'אב
ראג'קומאר, איכר מסיאלקוט – ז'אן פרנסואה דוסין
החייל הסיקי של סימלא – אבל ראיס
סידיקווי, איכר מסיאלקוט – מחמוד סעיד

סינד

באהאדור, בעל הדובים – מחמוד שאהאלי
מונא באלו, הדובה שלו

בנגאל

חאטיבין סן – סימון אבקאריאן
ראגיב סן, אחיו – ברנאר מרטין

ביהאר

מוהראד חאן, האיש ששר את שיר החלוקה – ברנאר מרטין

בומביי

דארשאן לאל, משרת הינדי של מוחמד עלי ג'ינאח – אסיל ראיס

טאמיל נאדו

החייל ההינדי של סימלא – ברנאר מרטין

משרתים, סבלים, קצינים, וחיילים

סילביה בליי, דוצ'יו בלוג'י, ביאטה בלאזיוס, מוריסו סלדון, פדרו סלדון, מריו קיאפוצו, קריסטיאן דיפון, פסקל דירווייה, פאביין גרג'ולו, פול גולוב, פדרו גימארס, אריק לקונט, ז'אן לואי לורנט, לי ניסאי, ברנאר מרטין, נירופאמה ניטיאנאנדן, סופי פיולה, אסיל ראיס, מחמוד סעיד, מחמוד שאהאלי, קתריין שאוב, זינדין סואלם, קלמנטין ילניק

בימוי

אריאן מנושקין

עוזרת בימאי: סופי מוסקווי

תפאורות

ג'יקלוד פרנסואה

תלבושות

ז'אן קלוד האריירה ונאתאלי תומס

מר'יהלן בוה

גינט סואלם

נגנים

ז'אן ז'יק למטר וקורין האש,

פייר ריגופולוס

מסיכה

ארהארד שטיפל

תאורה

ז'אן נואל קורדייה ולורנס אוקוטורייה,

קרלוס אוברגון

עץ

קלוד פורז'יה ותיירי מנייה, ז'אן לואי לאקארה

אבן, גבס, מלט, לבנים ושיש

ויקטור קוסטה

וז'ואקים פינטו סרה, ז'וזה ואסקונסלוס,

אוג'יניו סאמפאיו, ריקארדו וסקונסלוס, פרננדו דוס-אנו'וס,

ז'וזה פאיס, פטריס אנדראופה

מתכת

ז'וזה וסקונסלוס ואנטוניו פריירה

בניית כלי מוסיקה

ז'אן ז'יאק למטר וקוריו האש, דניאל לפבר, קלוד פורז'יה,

סלחאטין אוטר

בהארטאטא-נאטיאס

מאיטריי

מלאכת הפונטיקה והלינגוויסטיקה

פרנסואז ברז'

הכנה גופנית

מרק פוז'ו

הפקת בימה

קריסטיאן דיפון

בעזרת עזרתם החיונית של:

סימון אבקאריאן, מרים אזנוקט, באייה באלא, סילביה בליי, דוצ'יו בלוג'י, ז'ורז' ביגו, ביאטה בלאזיוס, מאוריסו סלדון, פדרו סלדון, מריו קיאפוצו, קריסטיאן דיפון, מוריס דירווייה, פסקל דירווייה, ז'אן פרנסואה דוסין, פאביין גרג'ולו, פול גולוב, פדרו גימארס, אריק לקונט, ז'אן לואי לורנט, לי ניסאי, מאיטריי, ברנאר מרטין, נירופאמה ניטיאנאנדו, אנדרס פרס אראייא, סופי פיולה, סרז'

פונסלה, ברנאר פואיסאט, אסיל ראיס, מחמוד סעיד, מחמוד שאהאלי, קתריין שאוב, זינדין סואלם, קלמנטין ילניק

מינהלה

ז'אן פייר הנין

יחסי ציבור

ליליאנה אנדראונה, נארונה דה אנדראדה

חסות ציבורית

קלר זיהאמל

קשרי עיתונות

שרה קורנל

כרזה ותוכניה

טאטו: לור פרדין, סטיל רוטרהולץ

צילומים

מרטין פרנק, מישל לורן

ניהול ואספקה

מריה אלבאסטייה, סלאחאטין אוטר, קים סאן

בקה ואחזקה

בודואן באשו

שומר לילה

הקטור אורז'

כמה כלי נגינה ניבנו בידי מרסל ז'יאק ונאן, נגני קתרוס, ודידה האש, נגר.

כורסת המשנה למלך עוצב ובוצעה בידי ז'ייל ביגו, נגר.

אריגה: כריסטוף מוליון

את המפה הגיאוגרפית עיצב סטודיו פאס-מוראיי

אנו מודים במיוחד ל:

גבי פופול ג'אייאקאר, יועצת לראש ממשלת הודו בענייני מורשת ומשאבי תרבות, מר ראגיב סטהי ומרת אניס יונג, שסיעם הידידותי והיקר מפז פתח לפנינו דלתות רבות וסלל לפנינו דרכים בהודו.

מרת קאלאנידי נאראוואנאן, שעצתה ותשומת לבה האירו את עינינו ועודדו אותנו.

אנרי קרטייה-ברסון, על כל עבודתו

פיליפ לנגלה, נספח בשגרירות צרפת בניו דלהי, שידידותו והכנסת האורחים שלו איפשרו לנו את עבודתנו ומיפגשים שייחלנו להם, ולא העזנו ליחל להם.

סיפורו של תיאטרון השמש

בשנת 1964 הוקם תיאטרון השמש על ידי אריאן מנושקין וחבורת שחקנים וטכנאים מתיאטרון אוניברסיטאי. כבר מתחילת דרכה פעלה הלהקה כקואופרטיב שבו מתחלקים החברים שווה בשווה בעבודה וברווחים. חברי הקבוצה משמשים שחקנים, תפאורנים, כרטיסנים ואף סדרנים וכל ההחלטות מתקבלות בהצבעה דמוקרטית. את רוב הצגות הלהקה מביימת אריאן מנושקין, לעתים קרובות בשיתוף עם השחקנים.

ראשית דרכם היתה רצופה קשיים. ההחצנה הראשונה שהעלו, "הבורגנים הקטנים" מאת גורקי, זכתה לתשואות רמות אך הביקורת כמעט שלא התייחסה אליה. גם הצגתם השניה, "קפיטן פראקאס" מאת ליאוטורד נחלה כישלון. פריצת הדרך היתה במחזה "המטבח" מאת ארנוולד ווסקר. הלהקה חסרת הבית ערכה את החזרות בקרקס. ההצגה הראשונה קצרה הצלחה בן לילה, המבקרים הצדיעו לשחקנים ולאריאן מנושקין ופאריס כולה נהרה לראות את המחזה. לאחר "המטבח" הגיעה העת להתמודד עם מחזה קלאסי – "חלום ליל קיץ" של שקספיר. מצבה הכספית של הלהקה היה חמור. לרשותה הועמד מקום באחת מערי השדה ושם החלו לעבוד על הצגת "הליצנים". ואולם, באין בית ובאין מימון שקעה הלהקה במצברוח ירוד. אך אריאן באה עם רעיון חדש – להתרכז בנושא המשותף לכל העם הצרפתי – המהפכה הצרפתית: להקת בדרנים מפרשת את מה שהיא רואה ויודעת על האירועים ההיסטוריים. כך נוצר המחזה "1789" (שאף הוסרט בהמשך). במהלך החזרות הוצע ללהקה לעבור ל- קארטושרי, בית חרושת עזוב לייצור נשק בפאתי פאריס. סוף סוף מקום משלהם. הצגת "1789" זכתה להצלחה עצומה ובעקבותיה נוצרה ההצגה "1793".

עתה ניגשה אריאן למחזה מחיי העולם הסובב אותנו במתכונת הקומדיה דליארטה. ב"תור הזהב" יצרו השחקנים בצוותא את כל הדמויות. היתה זו אגדה על ימינו אנו, המסופרת כאילו הצופים ישובים בתיאטרון דמיוני בעוד 50 שנה,

בתור הזהב של המאה ה-21.

ב-1975 השתתפה הקבוצה בסרט על חיי מולייר, כאשר נקודת המוצא היתה הנובלה של בולגאקוב על חיי מולייר, אולם במהלך העבודה התרחקה ממנה אריאן והמציאה בעצמה אירועים ומצבים מחייו של האיש שהיה לאגדה.

ב-1979 העלה תיאטרון השמש את "מפיסטו" – עיבוד לרומן של קלאוס מאן העוסק בהשפעת הפשיזם על האמנים. זהו סיפור על אנשי תיאטרון וכיצד הם מתנהגים בעת משברים פוליטיים.

עתה פנתה מנושקין אל שקספיר. ב-1981 החל התיאטרון בסידרה של תרגילים שקספיריים. התוצאה היתה שלוש הפקות: "ריצ'רד השני", "הלילה ה-12" ו-"הנרי הרביעי".

בשנת 1985 העלה תיאטרון השמש את "הסיפור הנורא אך הבלתי גמור של נורדום סיהאנוק מלך קמבודיה". לצורך הכנת ההצגה נסעו הבמאנת אריאן מנושקין והמחזאית הלן סיקסו לגבול קמבודיה לביקור במחנות הפליטים. המחזה משתרע על פני השנים 1955-1979, 24 שנים, עד היום שבו נפל בידי וייטנאם מה שנותן מן הדמוקרטיה הקמבודית.

בספטמבר 1987 הועלתה הצגת הבכורה של "האינדיאדה – או – הודו של חלומותיהם".

על המחזה

ב-15 באוגוסט 1947 נולדה האומה הודית. במשך 30 שנה לחם העם ההודי כדי להגיע ליום המיחול הזה. 30 שנה של כבלים, בתי כלא, גלים אדירים של אי אלימות. תשוקה מתמשכת. 30 שנה של זעם ושל חלום. לבסוף מגיע היום המבורך, באה החירות, הדגל הצהוב-לבן-ירוק מתנוסס. אך השמים נותרו שחורים ויום השמחה הפך ליום אבל. נבל החיוך על השפתיים ומרירות ניצתת בעפעפיים.

הגורל שיחק משחק אכזר. יום הולדתה של הודו הוא גם יום של ניתוק מכאיב ופרידה. ב-14 באוגוסט 1947 נולדה פקיסטן. באשדות של דם מגיחה מדינה חדשה זו מתוך הודו, מגולפת מן הגוף ההודי האדיר, נקרעת מחזה היבשת בצעד חסר רחמים. הכול מופרד, כפרים, נהרות, משפחות, קהילות. פאנגיאב במערב ובנגאל במזרח מבותרים בליבם. והנפש ההודית מתפתלת בכאב ובזעם.

הכול התחיל בתקווה אחת שאיחדה 400 מיליון הודים בני כל הדתות והכתות, לקראת מטרה אחת. ואז, לאט לאט, נסדק הגשר, הגוף העצום כורע תחת נטל הפיצול, חיבוריו מתרופפים. חלום אחר צץ ועולה, מנוגד לאיחוד. החולם את הפיצול הוא אדם רדוף אובססיה, רב עוצמה וחסר גמישות. אדם בעל רצון ברזל: מוחמד עלי ג'ינאה. הוא ליכד סביבו חלק מן הקהילה ההודית-מוסלמית. הוא קרא להודים המוסלמים לבוא אל הארץ המובטחת.

אם בתחילה התקשו החולמים להאמין בחלומם, הרי שעד מהרה רכשו ביטחון עצמי. בשנת 1940 ניתן שם לחלום: פקיסטן. כעת, רק ארץ היתה חסרה לו. על אף מאמצייהם הנואשים של המנהיגים ההודים הגדולים (הינדים, מוסלמים, סיקים, נוצרים, אתאיסטים...) הכול מסייע לחלום להתממש: מלחמת העולם השנייה, ההתרחשויות הפוליטיות והבריטים, ששאפו להחליש את כוחם של לוחמי החירות בקונגרס ההודי באמצעות תמיכה בליגה המוסלמית של ג'ינאה. ערב המלחמה נע ג'ינאה קדימה בפסיעות גסות. ואז, כשמגיע הסיכסוך העולמי לסיומו, מגיעה "שעת המפגש עם הגורל" שנהרו דיבר עליה.

כן, הודו חזרה סוף סוף לידי ההודים, אך באיזה מצב: שסועה, פצועה, מוכת נמק, מטורפת משנאה. וכדי להצילה לא היה מנוס מקטיעה. רק אדם אחד מתנגד לביתור הבשר החי: גאנדי.

ואהבת לרעך כמוך. איזה מנהיג יכול להרשות לעצמו לומר זאת? ההודים לא חדלו לדבר על אהבה במשך שלושים שנה, עד הדרגים הגבוהים ביותר. כניסתה של האהבה לתחום המדיניות בעיצומה של המאה העשרים, זוהי המתנה שהעניקה הודו לעולם, באמצעות גאנדי.

המחזות שנקטעו מגופה של הודו, הבריתות בין המפלגות, התקוממות האוכלוסייה, ההבטחות שניתנו, קויימו, הופרו, כל ההתרחשויות נושאות את החותם המוכר של סיפור האהבה האנושי. סערות הלב, האכזבות, השנאות, ההכחשות, ההתאחדויות מחדש, הכול נמצא שם, אך בקנה המידה האדיר של הודו. באותו זמן, בעוד היטלר מטביע כתובת קעקע בגוף העולם המערבי, באסיה בערו מאהבה וחלק מן האנושות חי תקופה נשגבה על פני האדמה הזאת.

אך מה קורה כשדמויות אלה, עם נשמותיהן הקרוצות מחומרים של מיתוס, פוגשות במציאות? מה קורה כאשר הקדושה של גאנדי נפגשת במניעים פוליטיים, כשהאידיאליזם של נהרו נתקל בסתירה היסטורית?

הודו הביאה לעולם את המחזה הזה. המחזה הזה איננו הודו, זוהי רק מולקולה הודית, טביעת רגל.

כל מה שלא נאמר כאן הפך לעפר רוחש אשר בו היכה שורשים המחזה הזה ובו הוא נושם כדי לצמוח אחר כך, סנטימטר אחר סנטימטר, אל הבמה.

הלן סיקסו, המחזאית